

«Η βιοποικιλότητα και το οικοσύστημα του Αμβρακικού κόλπου»

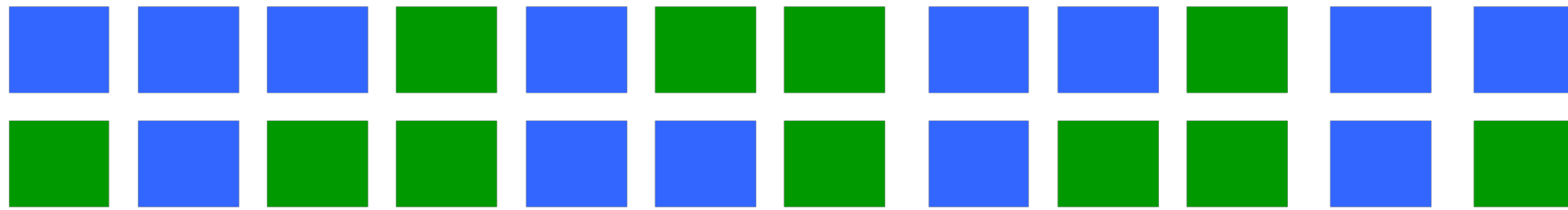

Σεμινάρια ενημέρωσης και κατάρτισης αλιέων Αμβρακικού

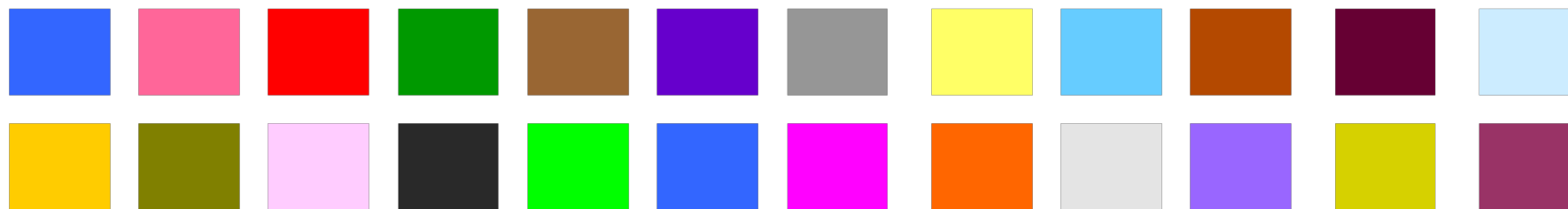
Δημήτρης Μπαρέλος – Περιβαλλοντολόγος
του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.Φ.Υ.Π.Ε.Κ.Α.)

Βιοποικιλότητα

Βιοποικιλότητα ΔΕ σημαίνει
«να έχουμε πολλά **ψάρια** ή πολλά **παπιά**»

Βιοποικιλότητα ΣΗΜΑΙΝΕΙ
«να έχουμε πολλά είδη οργανισμών»

Βασικοί Ορισμοί

- Βιολογική ποικιλότητα ή βιοποικιλότητα: η ποικιλία των ζώντων οργανισμών πάσης προελεύσεως, περιλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, των χερσαίων, θαλασσίων και άλλων υδατικών οικοσυστημάτων και οικολογικών συμπλεγμάτων, των οποίων αποτελούν μέρος. Επίσης, περιλαμβάνεται η ποικιλότητα εντός των ειδών, μεταξύ ειδών και οικοσυστημάτων (άρθρο 2 του ν. 2204/1994, ΦΕΚ 59 Α'). Στη βιολογική ποικιλότητα περιλαμβάνεται τέλος η ποικιλότητα των γονιδίων μέσα και μεταξύ των ειδών (Ν. 3937/11).
- Οικοσύστημα: κάθε σύνολο βιοτικών και μη βιοτικών παραγόντων και στοιχείων του περιβάλλοντος που δρουν σε ορισμένο χώρο και βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους (Ν. 1650/86).

Η αξία της βιοποικιλότητας

- Η συζήτηση για το κατά πόσο η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί τροχοπέδη ή μοχλό ανάπτυξης συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Αυτό ήταν ιδιαίτερα εμφανές κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2008 αλλά και την περίοδο της οικονομικής κρίσης.
- Σύγχρονες μελέτες σε διεθνές και κοινοτικό επίπεδο (μετά το 2000) καταδεικνύουν ότι οι υπηρεσίες που παρέχουν τα οικοσυστήματα (ecosystem services) αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία χτίζονται οι ανθρώπινες κοινωνίες.
- Ως «οικοσυστημικές υπηρεσίες» ορίζονται οι διεργασίες και λειτουργίες που παρέχονται από το φυσικό περιβάλλον και ωφελούν τον άνθρωπο

Οι υπηρεσίες που παρέχουν τα οικοσυστήματα κατηγοριοποιούνται σε:

•Υποστηρικτικές (supporting)

–Στις υπηρεσίες αυτές συγκαταλέγονται βασικές λειτουργίες για τη διατήρηση της ζωής (η διατήρηση του κύκλου των θρεπτικών στοιχείων, ο σχηματισμός και η διατήρηση του εδάφους, η υποστήριξη του συνόλου της πρωτογενούς παραγωγής).

•Προμηθευτικές (provisioning)

–Οι υπηρεσίες αυτές αφορούν στην παροχή αγαθών, όπως τροφίμων, νερού, ξυλείας, φυσικών ινών, καυσίμων, και φαρμακευτικών υλών.

•Ρυθμιστικές (regulating)

–Σε αυτές εντάσσονται οι υπηρεσίες που αφορούν στην πρόληψη ή και την εξομάλυνση ακραίων καιρικών φαινομένων, αλλά και στην εξυγίανση πολύτιμων φυσικών πόρων. Ως σημαντικότερες από τις διεργασίες αυτές αναφέρονται η ρύθμιση του κλίματος, η πρόληψη των πλημμυρικών φαινομένων και επιδημιών και η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων.

•Πολιτισμικές (cultural)

–Η δημιουργία των διαφόρων πολιτισμών της Γης έχει βασιστεί σε μεγάλο βαθμό στη βιοποικιλότητα κάθε περιοχής της Γης. Για αυτό το λόγο, οι πολιτισμικές υπηρεσίες της βιοποικιλότητας περιλαμβάνουν την αισθητική, πνευματική και πολιτισμική ανάπτυξη του ανθρώπου έως και σήμερα.

(Αξιολόγηση της Χιλιετίας, 2005)

- Ο Αμβρακικός είναι ένας από τους μεγαλύτερους κλειστούς κόλπους της Ελλάδας.
- Αποτελεί τον μεγαλύτερο υδροβιότοπο της χώρας (405 τ.χλμ), όντας αποδεκτής των εκροών των ποταμών Άραχθου και Λούρου.
- Ως αποτέλεσμα των εκροών σχηματίζονται συμπλέγματα δέλτα, που περιλαμβάνουν:
 - έλη γλυκού νερού με τους μεγαλύτερους καλαμιώνες στην Ελλάδα,
 - υγρά λιβάδια, εποχιακά πλημμυρισμένες εκτάσεις,
 - λιμνοθάλασσες,
 - φραγμένες ράχες,
 - ένα σημαντικό αλμυρόβαλτο/μια σημαντική αλυκή
 - και μερικές από τις πιο εκτεταμένες παραποτάμιες δασικές εκτάσεις που έχουν απομείνει στη χώρα.

17 τύποι φυσικών
οικοτόπων

Εκ των οποίων ο 1
προτεραιότητας

Επικράτηση ιδιαίτερων συνθηκών, όπως:

- αυξημένη θερμοκρασία,
- μειωμένη αλατότητα,
- και νερά πλούσια σε θρεπτικά στοιχεία από τις φερτές ύλες των ποταμών που εκβάλλουν στον κόλπο.
- Οι υπάρχουσες λιμνοθάλασσες με την ιδιαίτερη δομή τους προσελκύουν αρκετούς ιχθυοπληθυσμούς, οι οποίοι βρίσκουν πρόσφορο έδαφος, για να αναπτυχθούν και να επιβιώσουν.
- Ειδικότερα, ψάρια όπως τσιπούρες, λαβράκια, μελανούρια, κέφαλοι, γλώσσες και πολλά άλλα κινούνται προς τις περιοχές με μειωμένη αλατότητα και εισέρχονται στις λιμνοθάλασσες μέσα από διόδους που συνδέονται με τα νερά του κόλπου, όπου βρίσκουν πλούσια τροφή.

- Σε ολόκληρη την Ελληνική επικράτεια έχουν καταγραφεί 454 είδη πτηνών
- Το σύνολο των προστατευόμενων ειδών σε επίπεδο Ε.Ε. (σύμφωνα με το Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ) ανέρχεται σε 193.
- Στον Αμβρακικό μπορεί κάποιος να παρατηρήσει το 65% των ειδών της Ελληνικής ορνιθοπανίδας και το 59% των προστατευόμενων ειδών της Ευρώπης.
- Ο μεγάλος αριθμός ειδών της ορνιθοπανίδας είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τους μεγάλους πληθυσμούς των υδρόβιων πτηνών που διαβιούν ή επισκέπτονται εποχιακά (κυρίως κατά τη χειμερινή περίοδο) τον Αμβρακικό.

Παράγοντες προσέλκυσης των ειδών της ορνιθοπανίδας

α) Η κομβική γεωγραφική θέση του Αμβρακικού στη δυτική ακτογραμμή της Βαλκανικής χερσονήσου, σε μία από τις σημαντικότερες μεταναστευτικές οδούς των πτηνών της Ευρώπης, που λειτουργεί ως ενδιάμεσος σταθμός για τα μεταναστευτικά είδη που ανεφοδιάζονται και ξεκουράζονται στην περιοχή αυτή,

β) Οι εύκρατες κλιματολογικές συνθήκες και τις ήπιες θερμοκρασίες που επικρατούν συνήθως τη χειμερινή περίοδο, με αποτέλεσμα οι υγρότοποι του Αμβρακικού να αποτελούν ένα «ζεστό» και φιλόξενο καταφύγιο για τα είδη της βόρειας Ευρώπης στην αναζήτηση μιας ασφαλούς θέσης για να ξεχειμωνιάσουν και

γ) Η μεγάλη έκταση των διαφόρων οικοτόπων και την ποικιλία των βιοτόπων και των ενδιαιτημάτων της περιοχής, που προσφέρουν καταφύγιο, τροφή, χώρους ξεκούρασης και φωλιάσματος σε μία μεγάλη ποικιλία ειδών πτηνών, τα οποία για την ολοκλήρωση του βιολογικού τους κύκλου έχουν ανάγκη να χρησιμοποιούν τέτοιους εκτεταμένους και σχετικά αδιατάρακτους βιότοπους.

Κύρια μεταναστευτικά μονοπάτια

Photo credit & copyright: Vasilis Wooseas

Αντιπροσωπευτικά είδη πτηνών & απειλές- αργυροπελεκάνος

Τρία μέτρα άνοιγμα φτερών και το αρχοντικό πέταγμα!

Ένα από τα βαρύτερα πτηνά με ικανότητα πτήσης!

Παρόλο που στα μέσα της δεκαετίας του '80 οι αργυροπελεκάνοι στον Αμβρακικό έφτασαν στα **πρόθυρα της εξαφάνισης**, μέσα από συντονισμένες και συνεχιζόμενες προσπάθειες επιστημόνων, αλιέων, υπηρεσιών και φορέων επιτεύχθηκε η ανάκαμψη του πληθυσμού.

Σήμερα, η αποικία αναπαραγωγής του είδους στον Αμβρακικό θεωρείται η **3η μεγαλύτερη στην Ελλάδα και η σημαντικότερη κατά μήκος των Δαλματικών ακτών και της ακτογραμμής του Ιονίου για το δυτικό μετα-πληθυσμό του είδους.**

Σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων ζώων της Ελλάδας, η προστασία των αποικιών του αργυροπελεκάνου στον Αμβρακικό κόλπο δεν είναι επαρκής και απαιτείται βελτίωση της προστασίας των αποικιών για να διασφαλίζεται η αποτροπή ενοχλήσεων!

Αντιπροσωπευτικά είδη πτηνών & απειλές- Βαλτόπαπια

Βαλτόπαπια: Πρόκειται για μια μεσαίου μεγέθους πάπια, που προτιμά περιοχές με καλάμιώνες, νούφαρα και πλούσια υδρόβια βλάστηση. Γι' αυτό το λόγο, ο βάλτος της Ροδιάς αποτελεί τη σημαντικότερη περιοχή για την αναπαραγωγή του είδους στη χώρα μας (50-80 ζευγ.).

Απειλές: Αποξήρανση των υγροτόπων, λαθροθηρία, ρύπανση των υδάτων και αλλοίωση των ενδιαιτημάτων από την εισβολή ξενικών ειδών.

Μέτρα διατήρησης: Σχέδια διαχείρισης υδάτων σε υγροτόπους, τα οποία μπορούν να συμβάλουν στην αποκατάσταση ή ανάκαμψη των αναπαραγόμενων πληθυσμών, συστηματική καταγραφή και χαρτογράφηση του αναπαραγόμενου πληθυσμού και μακροπρόθεσμη παρακολούθηση των τάσεών του.

Αντιπροσωπευτικά είδη πτηνών & απειλές- χαλκόκοτα

- Η χαλκόκοτα είναι σπάνιος και τοπικός καλοκαιρινός επισκέπτης με ευρύτερη κατανομή κατά τη μετανάστευση.
- Το μεγαλύτερο μέρος του αναπαραγόμενου πληθυσμού στην Ελλάδα βρίσκεται στο βάλτο Ροδιάς του Αμβρακικού Κόλπου (50-60 ζευγ.).
- Η ρύπανση των νερών και η καταστροφή και υποβάθμιση των υγρότοπων (ιδιαίτερα δε των υγρολίβαδων και των ρηχών υγρότοπων γλυκού νερού) είναι από τις κύριες απειλές του είδους στην Ελλάδα.
- Ανάμεσα στα μέτρα που απαιτούνται για τη διατήρηση του είδους περιλαμβάνονται η προστασία των υγρότοπων, και ιδιαίτερα αυτών όπου η χαλκόκοτα αναπαράγεται, από τη ρύπανση και την υποβάθμιση, αλλά και προστασία των περιοχών τροφοληψίας (υγρολίβαδα, ρηχοί υγρότοποι γλυκού νερού κ.ά.).
- Πρέπει τέλος να προωθηθούν μέτρα για τον περιορισμό της χρήσης γεωργικών φαρμάκων και λιπασμάτων στις καλλιεργούμενες εκτάσεις περιφερειακά των υγρότοπων.

Το σύμβολο του Εθνικού Πάρκου

Το σύμβολο του Εθνικού Πάρκου

Αντιπροσωπευτικά είδη πτηνών & απειλές- είδη ερωδιών

- Στο Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού απαντώνται 10 από τα 11 συνολικά είδη ερωδιών της Ευρωπαϊκής Ηπείρου, με τα 4 μάλιστα εξ αυτών (σταχτοτσικνιάς, λευκοτσικνιάς, κρυπτοτσικνιάς και νυχτοκόρακας) να αναπαράγονται κιόλας.
- Ο ήταυρος είναι ένα είδος ερωδιού τόσο μυστήριο και ξεχωριστό συνδέεται με θρύλους για τέρατα και ξωτικά αποτελώντας το καλά κρυμμένο μυστικό του βάλτου
- Ο Ήταυρος είναι ένα εξαιρετικά εξειδικευμένο είδος, απόλυτα προσαρμοσμένο να ζει σε καλαμιώνες και γλυκόβαλτους, όπου κυνηγάει ψάρια, βάτραχους, φίδια και υδρόβια έντομα. Φωλιάζει μόνο σε μεγάλους, ήσυχους και πλημμυρισμένους καλαμιώνες, χωρίς τους οποίους ο Ήταυρος θα εξαφανιστεί. Στον Αμβρακικό φωλιάζουν ελάχιστα άτομα και είναι το πρώτο μέρος όπου επιβεβαιώθηκε ότι το είδος αναπαράγεται στην Ελλάδα.
- Σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων ζώων της Ελλάδας, οι κύριες απειλές που αντιμετωπίζει το είδος περιλαμβάνουν ανθρώπινες παρεμβάσεις στους υγρότοπους, όπως η καταστροφή ενδιαιτημάτων, η μετατροπή ή αποξήρανση των υγρότοπων γλυκού νερού και τα έργα εντατικοποίησης των υδάτινων πόρων.
- Έχουν ήδη παρατηρηθεί αλλαγές σε βάλτους όπως σε αυτόν της Ροδιάς, στον Αμβρακικό, λόγω της υφαλμύρωσης των μεγάλων καλαμιώνων, με συνέπεια την αραίωσή τους και τη μείωση των αναπαραγόμενων εκεί ζευγαριών. Υδρολογικές αλλαγές επίσης επηρεάζουν αρνητικά τη διαθεσιμότητα τροφής. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα και της μετανάστευσης, το είδος συχνά γίνεται αντικείμενο λαθροθηρίας.
- Για να διατηρηθεί το είδος, απαιτούνται μέτρα που περιλαμβάνουν την παρακολούθηση και την υποστήριξη ειδικών σχεδίων διαχείρισης υδάτων σε συγκεκριμένους υγρότοπους, προκειμένου να αποκατασταθεί ή να ανακάμψει ο αναπαραγόμενος πληθυσμός. Χρειάζονται επίσης ειδικά μέτρα διαχείρισης στις περιοχές του Αμβρακικού. Είναι αναγκαίος ο αυστηρός έλεγχος της λαθροθηρίας και η ενημέρωση του κοινού για τη διαχείριση των υγροτόπων και ιδιαίτερα των καλαμιώνων.

Photo credit & copyright: Vasilis Wooseas

Αντιπροσωπευτικά είδη πτηνών & απειλές- Αρπαχτικά

- Ο Κραυγαετός που αποτελεί καλοκαιρινό επισκέπτη των δασωμένων λόφων πέριξ του βάλτου της Ροδιάς
- Ο Στικταετός, που ξεχειμωνιάζει στους υγρότοπους του Αμβρακικού, αναζητώντας τροφή σε καλαμιώνες, γλυκόβαλτους και αποστραγγιστικά κανάλια της περιοχής.
- Ενδεικτικά και μόνο για τη σημασία που έχουν οι υγρότοποι του Αμβρακικού για το συγκεκριμένο είδος, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι το χειμώνα του '20 από παρατηρήσεις που έγιναν στην περιοχή καταγράφηκε αριθμός στικταετών που ξεπερνούσε το 30% του πανευρωπαϊκού πληθυσμού.

- Ο Αμβρακικός Κόλπος αποτελεί περιοχή υψηλής περιβαλλοντικής σημασίας και πλούσιας βιολογικής ποικιλομορφίας.

Λόγω της μεγάλης οικολογικής του σημασίας είναι:

- 1) ένα από τα εθνικά πάρκα της χώρας
 - 2) το βόρειο τμήμα του Κόλπου προστατεύεται από τη σύμβαση Ραμσάρ για τους Υγροβιότοπους Διεθνούς Σημασίας.
- Επιπρόσθετα, το Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού αποτελεί και μέρος του δικτύου της ΕΕ NATURA 2000.
 - Όλες οι μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα χαρακτηρίζουν τον Αμβρακικό ως εύτροφη περιοχή με μικρή ποικιλότητα.
 - Οι τιμές αφθονίας του φυτοπλαγκτού, οι συγκεντρώσεις χλωροφύλλης αλλά και η βιομάζα του ζωοπλαγκτού συνηγορούν για το ευτροφικό της περιοχής.
 - Ο Αμβρακικός πράγματι μπορεί να χαρακτηρισθεί ως μία από τις πλέον εύτροφες περιοχές της Μεσογείου.

Ο.Φ.Υ.Π.Ε.Κ.Α.

Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος
και Κλιματικής Αλλαγής

Σας ευχαριστώ πολύ για
την υπομονή σας!!!